

ročník 31 regionálny mesačník číslo 5 máj 2021

Novohradské osvetové stredisko (NOS) Lučenec v rámci monitoringu záujmovej umeleckej činnosti v Novohrade a Malohonte predstavuje cyklus – predstavujeme členov štúdia AVT.

Pavel Megyeri

Narodil sa v obci Pleš, povoláním je stolár, t. č. žije na dôchodku v Lučenci. K výtvarnej tvorbe inklinuje od malička, už ako 13-ročný získal 2. miesto v súťaži kresby na asfalte. Počas štúdia na učňovskej škole štyri roky navštevoval známeho lučenského akademického maliara Júliusa Szabóa, ktorý ho usmerňoval v jeho záľube.

Od roku 1995 je členom okresného štúdia neprofesionálnej výtvarnej tvorby pri Novohradskom osvetovom stredisku (NOS) v Lučenci.

V jeho tvorbe sa najčastejšie stretávame s krajinomaľbou, nevyhýba sa však ani figurálnej kompozícii. Charakteristickými technikami sú olejomaľba, kresba, tempera a v súčasnosti akvarel. Akademický maliar doc. Štefan Balázs, ArtD. v jednom z výstavných katalógov napísal: *Výtvarná tvorba Pavla Megyeriho udivuje svojou bezprostrednosťou a sviežosťou. Najmä jeho krajiny presvedčivo tlmočia zážitok z premenlivej prírody.*

Hlavnou témou jeho obrazov je vyjadrenie dojmu z farebnej a svetelnej premeny atmosféry zobrazovanej krajiny. Autor akoby nadväzoval na tradície impresionizmu, najmä jeho stredoeurópskej formy, ktorá má v regióne Lučenca bohatú tradíciu (F. Gyurkovics). V jeho tvorbe sa objavuje zjednodušená rustikalizovaná podoba tejto tendencie, ktorá poukazuje na samostatný osobitý vývoj a dozrievanie diela tohto autora. Jeho dojmy z krajiny sa prejavujú väčšou mierou štylizácie, akýmsi filtrovaním skutočnosti cez úprimnú vieru v krajinu obraz sveta.

Svoje doterajšie práce vystavoval na regionálnych, krajských a celoštátnych výstavách neprofesionálnych umelcov v Lučenci, Bratislave, Ružomberku, Humennom, Banskej Bystrici, Fiľakove a inde.

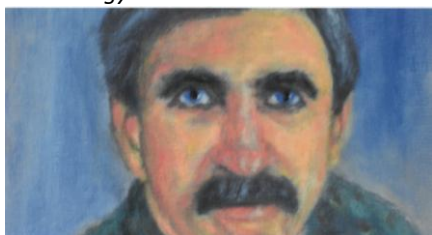
Z výstav vyberáme:

- 2000 – spoločná výstava s Ondrejom Strapkom v DK Lučenec.
- 29. 4. – 7. 5. 2003 – **Žiť znamená tvoriť a vytvoriť**, samostatná výstava jubilujúceho autora v Kalvínskom kostole Lučenec.
- 20. 4. – 12. 5. 2007 – **Moja krajina a mesto**, samostatná výstava v Dome Matice slovenskej Lučenec.
- 9. 10. 2009 – **Jesenné stretnutie**, Fiľakovský hrad.
- 2013 – výstava pri príležitosti životného jubilea v rodnej obci Pleš.
- 22. 9. – 8. 10. 2017 **Jesenné stretnutie**, Novohradské múzeum a galéria; *Na rybačke*, olej.

Najnovšie získal **Čestné uznanie** a postup do krajského kola celoštátnej súťaže neprofesionálnej výtvarnej tvorby **Výtvarné spektrum 2021** za obrazy *Zimná krajina* a *Člny na jazere*.

Zúčastňoval sa seminárov a školení organizovaných NOS. Písalo sa o ňom v regionálnej tlači a v katalógoch výstav. Ale prekvapenie mu pripravili synovia, keď mu k šesťdesiatke v roku 2013 vydali knihu pod názvom *Tvorba Paľka Megyeriho*.

Tvorba Paľka Megyeriho

Zaujímavá je aj jeho malba obrazov svätých, olejomalieb na plátne vytvoril asi 12 a nachádzajú sa po celom Slovensku. Najväčší obraz mal rozmer 200

x 120 cm a nachádza sa v jednom z kostolov v rožňavskom okrese. V mladosti, v rodnom Pleši, maľoval dokonca aj divadelné kulisy, najväčšiu figurálnu kompozíciu nazval *Život na dedine*, dielo malo rozmer 400 x 230 cm.

Maľuje prevažne doma, v byte, ako ateliér mu slúži detská izba. Má dvoch synov, Adriana a Tomáša, obaja dlhšiu dobu pracujú v zahraničí, ale podporujú ho v jeho tvorbe, hlavne farbami.

V najbližšom období plánuje namaľovať obraz s názvom *Rodinný album*. Mal by na ňom byť spolu s manželkou Katarínou a domácim miláčikom, kocúrom Bobym.

Ľudia – roky – udalosti

Jozef Klinda – zakladateľ slovenskej environmentalistiky pochádza z Novohradu

Geograf, environmentalista, ochranca prírody a pamiatok **RNDr. Jozef Klinda** sa narodil 5. 5. 1951 vo Vrútkach, okres Martin. Vyrastal vo Filakove, kde navštevoval ZDŠ (1957 – 66) a SVŠ (1966 – 69). Nadväzne študoval na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave (1969 – 74) a neskôr v Prahe históriu a teóriu kultúry s estetickou. V r. 1997 – 98 absolvoval kurz vrcholového manažmentu. Pracoval v Bratislave v Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody (1974 – 76) a v rôznych funkciách na odbore múzeí, pamiatok a ochrany prírody Ministerstva kultúry SSR (1976 – 90). V r. 1990 prešiel do Slovenskej komisie pre životné prostredie, kde zastával aj funkciu riaditeľa odboru krajinnno-ekologických koncepcií regiónov. Po jej transformácii r. 1992 na Ministerstvo životného prostredia SR, pôsobil ako riaditeľ odboru ekologickej politiky a po r. 1994 ako generálny riaditeľ sekcie environmentálnych koncepcií, práva a organizácie. Zároveň externe učil na dvoch bratislavských univerzitách. Po 40 rokoch práce v starostlivosti o životné prostredie odišiel r. 2014 do dôchodku a ako živnostník tvorí prevažne v Envirokabinete v Haliči pri Lučenci.

Jozef, mohol by si úvodom popísať svoje detstvo vo Filakove a v Novohrade?

Môj otec Jozef Klinda učil vo Filakove a Radzovciach už od r. 1937 a po vojne sa sem vrátil. Bývali sme v Henželovej vile na okraji Veľkej lúky na Stalinovej (Železničnej) ulici, na ktorej bolo r. 1956 počas tragických udalostí v Maďarsku sústredené československé vojsko, ktoré však neprekročilo hranice. Postával som v rade na chlieb pred nárožným obchodom Bernáthnéniky, chodil s kandlíčkou po mlieko a s demižónikom pre šťavicu. V lete sme sa váľali v senách alebo obdivovali zvieratá vo zverincoch sezónnych cirkusov. Prvú slovenskú zoologickú záhradu v parku s jazierkom presťahovali ako genofondovú základňu pre vytvorenie ZOO Bojnice. Cez park sme sa chodili kúpať do Belinského potoka a stúpali na Šarkan, z ktorého bola v zime po ceste vo výmolochoch úžasná krkolomná sánkovačka.

V tom čase sme chodili páliť sviečky aj na Malý cintorín a kúpať sa na honosné filakovské kúpalisko. Tieto miesta neskôr úplne spustli, tak ako aj Filakovský hrad, kde sme boli ako doma.

Otec bol okresným konzervátorom pamiatok a ochrany prírody a spoluzakladateľom okresného (mestského) múzea, ktoré sa stalo neskôr súčasťou Novohradského múzea, presťahovaného z Haličského zámku do budovy filakovského Vigada. V týchto múzeách od ich zriadenia pracovala moja mamička a postupne som sa stal ich „exponátom“. Rád som počúval otcove rozhovory s riaditeľom Zoli-báčim Molnárom, popri ktorých popíjali jeho víno alebo neskorším riaditeľom Gabim Krúdyom jeho pálenku. V mestskej knižnici, kde panovala pani Cibul'ová, zriadili čítareň, v ktorej sme trávil zimy. Počas búrania viliek a zastavania Veľkej lúky panelákmi sme sa presťahovali do činžiaku pri škole. Sestra Elenka odišla na štúdiá do Bratislavy, do Filakova sa vrátila na gymnázium ako profesorka matematiky a fyziky. Šesťdesiate roky poznamenali čaje a hudobné produkcie v novom kultúrnom dome – Klube, kde sa striedali slovenské a maďarské skupiny (napríklad Soulmen a Atlantisz) i spevácke esá ako Eva Pilarová alebo Zsuzsa Konczová. V roku 1968 po návrate z brigády na poliach v Szürdokpüspöki pod Mátrou sme spoločne filakovskí Slováci, Maďari i Rómovia, tak ako aj ostatní občania nášho štátu, ostali zhrození príchodom sovietskych a maďarských vojsk.

Také množstvo maďarských nádvok na nich som odvtedy nepočul. Pražská jar rýchlo skončila a po maturitách sme sa už bez väčších ilúzií rozšli do sveta.

Po skončení vysokoškolského štúdia si sa zamestnal v Bratislave v oblasti pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody.

V r. 1974 som začal pracovať na Slovenskom ústave pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody (SÚPS-OP), o tri roky na odbore múzeí, pamiatok a ochrany prírody Ministerstva kultúry SSR. Na Novohrad som nezapadol ani ako zástupca riaditeľa a riaditeľ odboru. Pomáhal som pri pamiatkovej obnove hradov Filakovo a Šomoška, záchrane synagógy v Lučenci, kaštieľov v Dolnej Strehovej, Vidinej a Podrečanoch, zvoničky v Točnici, vyčistení rybníka v haličskom zámockom parku a pri budovaní siete chránených území, vrátane iniciovania a v r. 1989 presadenia vzniku CHKO Cerová vrchovina a neskôr po r. 2002 Geoparku Novohrad – Nógrád, prvého bilaterálneho na svete a jediného zo SR zaradeného do Globálnej siete geoparkov UNESCO. Veľmi si vážim, že za moju pomoc a prácu ma Lučenec, Filakovo a Halič prijali za svojho čestného občana. Moje návrhy na pristúpenie ČSSR k Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva v Prahe zamietali. Neúspechom skončila aj naša snaha o vytvorenie samostatného rezortu životného prostredia. Postupne sa mi však podarilo vybudovať sieť národných parkov, chránených krajinných oblastí a ostatných chránených území, budovať ich sídla, areály sprístupnených jaskýň a zoologických záhrad. Inicioval som a presadil zriadenie prvej samostatnej organizácie štátnej ochrany prírody, vytvorenie Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva, ako aj rozšírenie TANAP-u o Západné Tatry.

V r. 1985 mi po 8 rokoch prípravy vyšla prvá kniha *Chránené územia prírody SSR*, ktorú dlho využívali odborníci a študenti na celom Slovensku a nazývali skrátene „Klindovka“.

Pokračovanie na s. 4

V r. 1990 vznikol rezort životného prostredia a r. 1992 Ministerstvo životného prostredia (MŽP) SR. Bol si pri jeho vzniku a rozvoji, zažil dopady politických turbulencií na štátnu správu a jej postupné spolitizovanie.

Už na prelome rokov 1989 – 1990 sme obnovili práce pôvodnej sedemčlennej medzirezortnej skupiny na prípravu samostatného ústredného orgánu štátnej správy pre životné prostredie. V tom chaose výsledný návrh na zriadenie nadrezortného orgánu – Slovenskej komisie pre životné prostredie (SKŽP) – nakoniec vláda SR a zákonom č. 96/1990 Zb. SNR SR schválila. Patril som do prvej päťdesiatky jeho zamestnancov a ostal som mu verný 25 rokov aj počas krízových rokov. Zakrátko som postúpil z pozície vedúceho oddelenia do funkcie riaditeľa krajinné-ekologických koncepcií regiónov. Vypracoval som návrhy na Slovenskú agentúru životného prostredia, prvého zákona o ochrane prírody a krajiny a prvej Národnej stratégie environmentálnej politiky; presadil vydávanie Enviromagazínu a organizovanie medzinárodnej súťaže Envirofilm v Banskej Bystrici. V roku 1992 som sa podieľal na transformácii SKŽP na MŽP SR vrátane vypracovania jeho štatútu a organizačného poriadku. Z pozície riaditeľa odboru ekologickej politiky ma po r. 1994 preradili do funkcie generálneho riaditeľa prierezovej sekcie environmentálnych koncepcií, práva a organizácie (SEKPO). Desať rokov som pomáhal stavať envirorezort na nohy; dvakrát aj samostatnú miestnu štátnu správu starostlivosti o životné prostredie aj v Novohrade. V roku 2005 ma odvolali z funkcie a po návrate r. 2007 opäť. Kríza sa prehlbovala a po výmene niekoľkých enviroministrov MŽP SR v r. 2010 zaniklo a včlenili ho do Ministerstva pôdohospodárstva. Našťastie tento „mačkopes“ dlho nevydržal. V r. 2013 som na požiadanie vypracoval aj novú Koncepciu štátnej environmentálnej politiky pre Operačný program kvalita životného prostredia, ktorý sa realizuje z fondov EÚ dodnes.

Počas svojho života si navštívil mnohé krajiny sveta, ktoré z nich na teba najviac zapôsobili a prečo?

Každý geograf a environmentalista sa snaží spoznávať svet bez vylihovania na plážach. Okrem Antarktídy som navštívil všetky kontinenty a skoro všetky štáty Európy. Ľahšie by bolo vymenovať na jednej ruke ktoré nie.

Služobne viackrát mnohé inštitúcie – OSN v New Yorku, UNEP v Nairobi, UNESCO a OECD v Paríži, EHK v Ženeve, EEA v Kodani a samozrejme EÚ v Bruseli. Na súkromných cestách som spával pod širákom hviezd na púšťach i v horách, plával s krdľom delfinov v širom mori a karety v blízkosti korálových útesov, pozoroval veľryby, lamantínov a tuleňov, navštívil pralesy a savany plné zveri, vystúpil na okraj kráterov činných sopiek a vodopádov, pobudol s Laponcami za polárnym kruhom, Masajmi na rovníku, Maormi na Novom Zélande, austrálskymi aboriginami v Queenslande, Maymi v Mexiku, Berbermi v Atlase, Tuarégmi a Arabmi na Sahare, Číňanmi na Veľkom múre a v kolíske čaju vo Wu-i, japonskými a kórejskými mníchmi v budhistických kláštoroch, Nanajcami pri Amure, highlandermi na Škótskej vysočine i pri koštovke whisky... Dodnes som nezabudol na nútene predĺžený skoro mesačný pobyt v Severnej Kórei od pohraničného stratovulkánu Páktusan až po Panmunjom na 38. rovnobežke. Spomenul som si na Berlínsky múr, neskôr na Golanské výšiny a prechod z kresťanského mesta Malúla (v ňom v r. 2020 islamskí radikáli napadli ženský kláštor prvomučeničky sv. Tekly) cez Jordán do Izraela; v Betleheme, Jeruzaleme a na Hore pokúšenia na nebohého otca, ktorému sa túžba navštíviť Svätú zem nikdy nespĺnila.

Aj na základe týchto poznatkov si vydal veľké množstvo publikácií.

Publikačnej činnosti sa venujem od r. 1976, keď mi vyšla prvá rozsiahlejšia štúdia o rezervácii Somoška, už štvorgeneračne spojenej s mojou rodinou. Práve v nej som nazval estetický bazaltový útvar v stredovekom lome Kamenný vodopád. Odvtedy počet príspevkov presiahol tisícku a Novohradská knižnica si dala námahu spracovať a vydať moju bibliografiu do r. 2013. Uvádza výber príspevkov v rôznych domáciach i zahraničných časopisoch, novinách, zborníkoch, tiež básni, rozhovoroch, ale aj niekoľko najvýznamnejších návrhov zákonov, stratégií, koncepcií a programov. K základom environmentalistiky patria najmä dva zväzky nazvané *Environmentalistika a právo*, vydané z rokov 1998 – 1999, spolu na 2446 stranách. Prvý *Terminologický slovník environmentalistiky* (2000) dosahuje z toho už len jednu tretinu. Rovnaký rozsah má *Agenda 21 a trvalo udržateľný rozvoj*.

Príručka environmentalistiky je najmenšia. Poznatky z pražských štúdií a zahraničia som zúročil napríklad vo vyše 55-dielnom cykle *Historické základy environmentalizmu a environmentálneho práva*. Návrat do Novohradu sa prejavil v knihe *Jan Jiskra z Brandýsa a Bitka pri Lučenci* (2018), ktorá sa opiera o pokus rekonštrukcie životného prostredia v stredoveku, terénny prieskum, množstvo hodnoverných zdrojov a o poznatky z cistercijských kláštorov v Európe.

Akými činnosťami sú vyplnené tvoje dni počas pandémie?

V rámci dvoch ministerstiev naďalej online z Haliče prednášam, skúšam odbornosť zamestnancov štátnej správy a samospráv (aj z Novohradu) a hodnotím spôsobilosť rôznych organizácií a firiem na Slovensku certifikovane vykonávať vedu a výskum. Koncom r. 2020 sme vydali dve knihy – v Bratislave *Národné parky Slovenska* a v Košiciach *100 + 1 medzníkov histórie ochrany prírody na Slovensku: Vývoj ochrany prírody a krajiny v rokoch 1848 – 2020*. V nej sú prvý raz uvedení a zobrazení všetci politicky zodpovední (nezodpovední) predstavitelia štátu za stav prírody a životného prostredia na našom území, počnúc tromi cisármi, rakúskymi a uhorskými vládami, až po súčasných vrcholných činiteľov SR. Nielen novohradskú kultúru by mala obohatiť pripravovaná monografia o spisovateľovi, osvetárovi a národovcovi satirikovi Antonomi Emanuelovi Timkovi-Perohryzovi, skoro zabudnutom učiteľovi z Haliče, Veľkej nad Ipľom a Podkriváňa, zakladateľovi slovenskej environmentálnej beletrie a fantastiky, nazývaného „Slovenský Jules Verne“.

**Zhováral sa
PhDr. František Mihály, DiS. art.**

Pripomíname si

Karol Bábela

Technik, úradník, niekdajší predseda MsNV vo Filákově **Karol Bábela** sa narodil 5. 5. 1926 v Spišskom Podhradí, okres Levoča. Jeho otec Ján Bábela bol umeleckým klampiarom, matka Anna, rod. Kobulská, viedla domácnosť. Ľudovú školu navštevoval vo svojom rodisku (1932 – 37) a meštiansku školu v Košiciach (1937 – 41). Študoval na Vyššej priemyselnej škole strojníckej v Košiciach (1941 – 47), kde aj maturoval. Toto štúdium trvalo dlhšie kvôli prerušeniu počas druhej svetovej vojny. Karol Bábela sa dostal do nemeckého zajatia, odkiaľ ušiel do Francúzska. Vo Francúzsku dostal azyl a po skončení vojny sa vrátil do Československa.

V r. 1947 – 86 pracoval ako technik vo firme Kovosmalt Filákově. Prijímací pohovor do Kovosmaltu s ním osobne viedol vtedajší majiteľ továrne Viliam Hulita (1878 – 1951). Nastúpil ako konštruktér a postupne sa stal vedúcim technického úseku. Napokon vykonával pozíciu hlavného plánovača podniku. V r. 1971 bol z Kovosmaltu uvoľnený na výkon funkcie predsedu MsNV vo Filákově, kde pôsobil tri volebné obdobia po sebe až do r. 1986, kedy odišiel do dôchodku.

Medzi jeho najvýznamnejšie aktivity vo funkcii predsedu MsNV vo Filákově patrili: vybudovanie novej pošty, realizácia stavby Domu služieb, rozšírenie MsNV o ekonomický úsek, zavedenie vodovodu a kanalizácie do budovy MsNV a i.

Charakteristickými črtami jeho osobnosti boli česťnosť, pravdivosť a spravodlivosť.

Karol Bábela zomrel 23. 12. 1997 vo Filákově, kde je aj pochovaný na mestskom cintoríne.

Július Ceplák

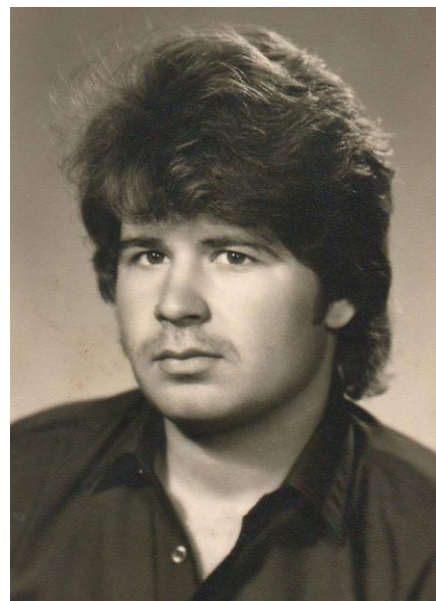
Kultúrno-osvetový pracovník, fotograf **Július Ceplák** sa narodil 16. 12. 1949 v Rimavskej Sobote. Základné vzdelanie získal v Lučenci, ktoré potom rozvinul na SPŠ elektrotechnickej v Banskej Bystrici, na ktorej maturoval r. 1968. Pracoval ako elektrotechnik v Stredoslovenských konzervárňach v Lučenci (1968 – 76), technik pri nahrávaní rozhlasu po drôte a fotograf na Okresnom osvetovom stredisku v Lučenci (1976 – 81) a vykonával funkciu majstra v Tranzitnom plynovode v Lučenci (1981 – 90).

Od r. 1991 podnikal ako súkromný podnikateľ v oblasti fotografických služieb v Lučenci, naposledy ako majiteľ fotosalónu Kristína v Lučenci. V období r. 1965 – 83 hrával na sólovú gitaru v rôznych amatérskych hudobných skupinách v Lučenci. V r. 1975 sa oženil s Elenkou Bystrianskou a r. 1984 sa im narodila dcéra Kristína, po ktorej pomenoval aj svoj fotografický ateliér.

Július Ceplák bol skutočným majstrom svojho remesla. Realizoval fotografie všetkých vekových skupín a spoločenských udalostí. Vo fotografii sa venoval aj reklame a propagácii, je prvým autorom cyklu fotografií obnovenej Reduty z r. 1993, ako aj autorom záberov firiem tu pôsobiacich. Začal pracovať aj s digitálnou fotografiou.

Július Ceplák nás navždy opustil 4. 5. 2001 v Lučenci, pochovaný je v urnovom háji lučenského cintorína.

Peter Horváth

Projektant **Ing. arch. Peter Horváth** sa narodil 4. 5. 1961 v Lučenci, kde získal základné vzdelanie na ZDŠ Vajanského (1967 – 76). Stredoškolské štúdium absolvoval na SPŠ stavebnej v Lučenci (1976 – 80), maturoval v triede Františka Fischera. Študoval na Fakulte architektúry Slovenskej vysokej školy technickej (SVŠT) v Bratislave (1980 – 86), jeho hlavnými profesormi boli: prof. Ing. arch. Ladislav Beisetzer, DrSc. a prof. Ing. arch. Lumír Lýsek, CSc. Pracoval ako projektant v Okresnom stavebnom podniku (OSP) v Lučenci (1987 – 93) a v r. 1993 – 2001 bol súkromným podnikateľom – projektantom vo vlastnej firme.

Za svoj pomerne krátky život sa mu podarilo architektonicky realizovať tieto diela: reštauráciu v Devíne (1991), obvodné oddelenie polície vo Filákově (so Zoltánom Lukáčom, 1993), dom smútku Belina (s A. Bačkaim, 1994). Okrem toho je autorom realizácií niekoľkých benzínových čerpadiel: Lučenec – Vajanského ulica, Filákovská cesta, Filákově – pri cintoríne, odpočívadlo Halier a i. Na súkromnú objednávku projektoval aj niekoľko rodinných domov, aj svoj rodinný dom na Ul. Jána Smreka v Lučenci (1993).

Z dvoch manželstiev mal spolu tri deti: dcéra Denisa (*1985) – žurnalistka, pôsobí v redakcii Nový čas v Bratislave, dcéra Diana (*1988) – pôsobí ako zdravotná sestra v Bratislave, syn Ivan (*1998) – študuje medicínu na Lekárskej fakulte Masarykovej univerzity v Brne.

Pokračovanie na s. 6

Peter Horváth mal absolútne tolerantnú povahu, miloval svoju rodinu, ku každému sa správal úctivo a prajne. Nadovšetko bol zanietený aj pre svoju prácu, vysoko si vážil svojich spolupracovníkov. Na OSP v Lučenci veľmi dobre vychádzal s Ladislavom Ďurianom. Zomrel vo veku 40 rokov. Jeho životné krédo znelo: „Ak chceš niečo dosiahnuť, musíš na tom tvrdo pracovať, nevzdávať sa a výsledok sa dostaví!“

Ing. arch. Peter Horváth zomrel 3. 1. 2001 v Lučenci, kde je aj pochovaný.

Viliam Mézeš

Lekár – biochemik, vedeckovýskumný pracovník, vysokoškolský učiteľ **prof. MUDr. Viliam Mézeš, DrSc.** sa narodil 12. 4. 1928 v Hradišti, okres Poltár. Ľudovú školu navštevoval v Hradišti a Málinci (1933 – 39), jeho gymnaziálne štúdiá sa viažu k mestám Banská Bystrica, Lučenec a Bratislava, kde maturoval r. 1947. V r. 1947 – 52 študoval medicínu na Lekárskej fakulte UK v Bratislave.

Pracoval ako vysokoškolský učiteľ na Katedre biochémie Lekárskej fakulty UK v Bratislave (1952 – 67), z toho bol v r. 1957 – 61 vedeckým aspi- rantom na Biologickej fakulte Leningradskej štátnej univerzity A. A. Ždanova, a v Ústave lekárskej biochémie Jesseniovej Lekárskej fakulty UK v Martine (1967 – 93), ktorej bol v r. 1969 – 76 a 1983 – 89 dekanom. Od r. 1993 žil na dôchodku v Martine.

Vo svojej vedeckovýskumnej činnosti sa zameriaval na štúdium štruktúry a metabolizmu lipoproteínov centrálného nervového tkaniva. Jeho publikácie: *Lipidové komponenty bielkovín mozgu* (1961), *Biochémia pre medikov* (1965), *Metabolizmus lipidov a lipo-*

proteínov pri demyelinizáciách (1980), *Biochémia pre lekárske fakulty* (1988) a i. Pravidelne prispieval do veľkého množstva domácich a zahraničných vedeckých časopisov z oblasti biologických a lekárskeho vied. Počas svojho života absolvoval viaceré študijné pobyty v zahraničí: Leningrad (1957 – 61), Oxford (1965), Uppsala (1966), Londýn, Birmingham (1967), Bern (1977), Moskva (1983) a i.

Ako vynikajúci odborník z oblasti biochémie bol členom mnohých vedeckých kolégií – Vedecké kolégium ČSAV v Prahe a SAV v Bratislave. Bol predsedom Slovenskej biochemickej spoločnosti a podpredsedom Československej biochemickej spoločnosti, členom vedeckých rád LF UK v Bratislave, LF Palackého univerzity v Olomouci a i.

Prof. MUDr. Viliam Mézeš, DrSc. zomrel 26. 5. 2016 v Martine, kde je pochovaný na Národnom cintoríne.

Gustáv Voda

Lekárnik, kultúrny a verejný činiteľ **PhMr. PhDr. Gustáv Voda** sa narodil 3. 5. 1886 v Modre, okres Pezinok, v učiteľskej rodine. Stredoškolské vzdelanie získal na bratislavskom lýceu. Dvojročnú lekárnickú prax absolvoval v lekární PhMr. Vendelína Heima na dnešnom Námestí SNP 26 v Bratislave (1904 – 06). Po skončení tejto praxe pokračoval v trojmesačnom tyrocínálnom kurze pod vedením prof. Bélu Augustínyho. Farmáciu študoval na Prírodovedeckej a Lekárskej fakulte Univerzity v Budapešti (1907 – 09).

Nadväzne začal študovať farmakognóziu, botaniku a geológiu na Filozofickej fakulte Univerzity v Berne (1909 – 11), kde zároveň vykonával lekárnickú prax v lekární Viktória u Paula Lengachera. Po absolvovaní bernských štúdií nastúpil ako lekárnik do dvornej lekárne v BadIschl – cisárske letné sídlo v Soľnej komore, Rakúsko (1911 – 16). V r. 1917 sa vrátil na Slovensko a pôsobil ako správca lekárne U spasiteľa v Kremnici (1917 – 20).

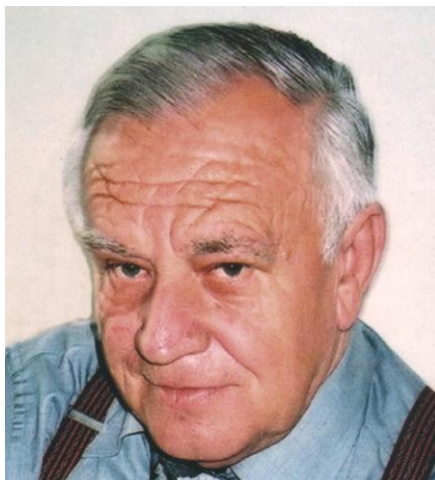
Roku 1920 sa Gustáv Voda presťahoval do Lučenca, kde získal licenciu na vybudovanie vlastnej lekárne Salvator, ktorej súčasťou bolo na tú dobu aj moderné laboratórium. Lekáreň bola r. 1976 zbúraná a dnes ju pripomína pamätná tabuľa (2006). Hneď od vzniku novej republiky pomáhal riešiť stavovské otázky lekárníkov, angažoval sa za reformu farmaceutického štúdia. Aktívne spolupracoval pri založení Slovenského lekárnického múzea v Bratislave (1961).

Po vzniku Československej republiky (1918) sa zúčastňoval na zakladaní miestnych slovenských kultúrnych spolkov. Prispieval do časopisov Novohradský hlas, Slovenský lekárnik, Farmácia, Magister a i. Bol členom Slovenského literárneho odboru v Budapešti, členom Muzeálnej slovenskej spoločnosti, prvým predsedom SNR v Kremnici (1918), prvým mešťanostom Lučenca (1922 – 23) a predsedom speváckeho zboru Ozvena, ako aj zakladajúcim členom Sväzu lekárníkov Slovenska (1931).

Materiál pre tento článok som čerpal z publikácií: Bartunek, A.: Osobnosti slovenského lekárnictva, Martin, Osveta 2001, s. 170 – 173; Slovenský biografický slovník 6. zv. T – Ž, Martin, Matica slovenská 1994, s. 300 – 301.

PhMr. PhDr. Gustáv Voda zomrel 3. 6. 1968 v Lučenci, pochovaný je na Národnom cintoríne v Martine.

Milan Kelemen

Učiteľ základnej a strednej školy, kultúrno-výchovný pracovník **Mgr. Milan Kelemen** sa narodil 18. 5. 1942 v Zelenom, okres Poltár. Základné vzdelanie získal v rodnej obci. Študoval na Pedagogickej škole pre vzdelanie učiteľov národných škôl v Lučenci (1956 – 60) a v štúdiu pokračoval popri zamestnaní na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici (1965 – 71), kde absolvoval kombináciu matematika – hudobná výchova. Cez letné prázdniny robil asistenta L. Lengovi pri výskumoch v dedinách.

Pôsobil ako učiteľ na ZDS v Málinci (1960 – 70) a na Strednej pedagogickej škole v Lučenci (1971 – 82). Pracoval ako kultúrno-výchovný pracovník v Mestskom kultúrnom stredisku (MsKS) v Lučenci (1982 – 87), kde zároveň vykonával funkciu riaditeľa MsKS, a ako učiteľ na Základnej škole v Poltári (1987 – 2002). Od r. 2002 žil na dôchodku v Lučenci.

Významná je jeho činnosť v Poltári, kde popri pedagogickej práci viedol aj mestský spevok (1987 – 2001). Na dôchodku často zastupoval neprítomných učiteľov matematiky na lučenských základných školách.

Mgr. Milan Kelemen zomrel 20. 3. 2017 v Lučenci, pochovaný je na cintoríne v Poltári – mestská časť Zelené. **PhDr. František Mihály, DiS. art.**

Iné významné výročia

• Osobností

AGÓCS, Valéria – 75. výročie narodenia (8. 5. 1946 Fiľakovo), rozhlasová novinárka. Redaktorka a parlamentná spravodajkyňa v rozhlase (1972 – 2002). Dlhoročná pracovníčka maďarskej redakcie Slovenského rozhlasu, neskôr predsedníčka licenčnej rady.

MIHÁLIKOVÁ-HANDZOVÁ, Viera – 90. výročie narodenia (12. 5. 1931 Kokava nad Rimavicou), spisovateľka, redaktorka, prekladateľka. Bola prvou manželkou básnika Vojtecha Mihálika. Pracovala ako redaktorka vydavateľstva Obzor, časopisu Nové slovo, vedúca redaktorka pôvodnej tvorby vo vydavateľstve Smena, od r. 1981 bola spisovateľkou v slobodnom povolaní. Z tvorby: *Madlenka* (1957), *Človečina* (1960), *Zrieknite sa prvej lásky, Lebo sme vedeli, čo činíme* (1969)... Vydala memoáre svojho starého otca Jána Výrosteka *Pamäť pamätí* (1985).

ADAMOVIČ, Štefan, ThDr. – 60. výročie úmrtia (12. 5. 1961 Bratislava), cirkevný historik. Pseudonym Evanjelik z Novohradu. V rokoch 1931 – 40 pôsobil ako farár v Turíčkach a zároveň ako profesor náboženstva na stredných školách v Lučenci. Napísal Dejiny ev. cirkevného zboru turičského (1936). V rukopise zanechal *Dejiny novohradského seniorátu*.

ORSÁG, Ľudovít – 55. výročie úmrtia (12. 5. 1966 Lovinobaňa), organizátor protifašistického hnutia, kultúrno-výchovný pracovník, učiteľ.

HRAŠKO, Juraj, prof. Ing., DrSc. – 90. výročie narodenia (14. 5. 1931 Točnica), pedológ, ekológ, zakladateľ a prvý riaditeľ Výskumného ústavu pôdoznectva a výživy rastlín v Bratislave. Poslanec NR SR (1992 – 1994), bývalý minister životného prostredia (1994) a bývalý veľvyslanec SR vo Švajčiarsku (1999 – 2002).

ALTMANN, Gabriel, prof. Dr. – 90. výročie narodenia (24. 5. 1931 Poltár), lingvista, vedecký pracovník, vysokoškolský učiteľ. Vyštudoval indonézsku lingvistiku a japonskú filológiu na Karlovej univerzite v Prahe. Pôsobil v Orientálnom ústave SAV v Bratislave (1960 – 1968), pracoval v Ústave fonetiky na Kolínskej univerzite (1968 – 69) a r. 1970 v Mannheime. Je po ňom pomenovaný Menzerath – Altmannov zákon.

• Udalostí

→ **150. výročie** (4. 5. 1871) odovzdania do užívania železničnej trate Lučenec – Fiľakovo – Somoskőújfalu. Jednou z prvých železničných tratí v Rakúsko-Uhorsku bolo prepojenie Budapešti, Salgótarján a Zvolena cez Fiľakovo, sprevádzkované po Lučencu.

→ **90. výročie** (21. 5. 1931) od začiatku stáleho premietania zvukových filmov v bývalom kine Apollo.

→ **60. výročie** (14. 5. 1961) otvorenia nového kultúrneho domu v Haliči.

→ **60. výročie** (28. 5. 1961) slávnostného odovzdania kultúrneho domu v obci Praha.

→ **20. výročie** (11. 5. 2001) uvedenia do prevádzky vodnej fontány v miestnom parku v Hrnčiarskych Zalužanoch.

→ **5. výročie** (8. 5. 2016) odhalenia pamätníka padlým a obetiam v druhej svetovej vojne pri Ocú v Hrnčiarskych Zalužanoch.

Blahoželáme!

Ruženka Egyedovej-Baránekovej k okrúhlemu jubileu (27. mája), folkloristke a kultúrnej pracovníčke. Bola zakladajúcou členkou FS Podpol'anec v Detve. Je predsedníčkou Zväzu Slovákov v Maďarsku.

PhDr. Pavlovi Urbančokovi k významnému životnému jubileu (10. mája), kultúrno-výchovnému pracovníkovi. V rokoch 1974 – 2010 bol riaditeľom Novohradskej knižnice v Lučenci. Aktívny člen MO MS, predseda Spolku M. R. Štefánika v Lučenci.

RNDr. Jozefovi Klindovi k životnému jubileu, ktoré si pripomína 5. mája.

Stalo sa v regióne

Novohradská osвета virtuálne

Na základe opatrení ÚVZ SR bolo **zakázané usporadúvať hromadné podujatia kultúrnej** či inej podoby. V mesiaci **apríl** sme uverejnili 15 aktivít na <https://www.facebook.com/novohradskaosveta>

1. 4. Svetový deň vtáctva.
- 1.– 5. 4. Veľkonočné zvyky a jedlá:
 - Šoprie s makom, fotorecept.
 - Pletenie veľkonočného korbáča – Andrej Babiar, online.
 - Paškrtnej sluha, čo by iba rezance jedol, rozpráva: Juraj Matiaš.
7. 4. Jarná pochutina z prírody: **Cesnak medvedí.**
9. 4. Regionálna súťaž moderného tanca, videonahrávka.
12. 4. **Píšeme na diaľku** – Literárny klub V.L.A.S. virtuálne – tvorba autorov, hodnotenie lektorky, virtuálny hosť.
14. 4. Jarná pochutina z prírody: **Smrže.**
16. 4. **REKUS** (apríl 2021).
20. 4. Digitalizujeme: **50 rokov divadelného súboru TIMRAVA.**
21. 4. **Stretnutie s dirigentmi** – metodické stretnutie formou webináru s dirigentmi speváckych zborov v regióne Novohrad.
24. 4. Kalendárne obyčaje: **JURAJ.**
26. 4. Miešaný spevácky zbor **Ozvena**, online vystúpenie.
28. 4. **Stretnutie s divadelníkmi** – metodické stretnutie formou webinárus divadelníkmi z regiónu Novohrad.
30. 4. **Márnica v Prahe**, prezentácia kultúrnej pamiatky.

Píšeme na diaľku

Vybrali sme z tvorby virtuálneho Literárneho klubu V.L.A.S. Píšeme na diaľku – literárne tvorivé dielne uverejňujeme každý mesiac na

www.facebook.com/novohradskaosveta

Jozef Trtol

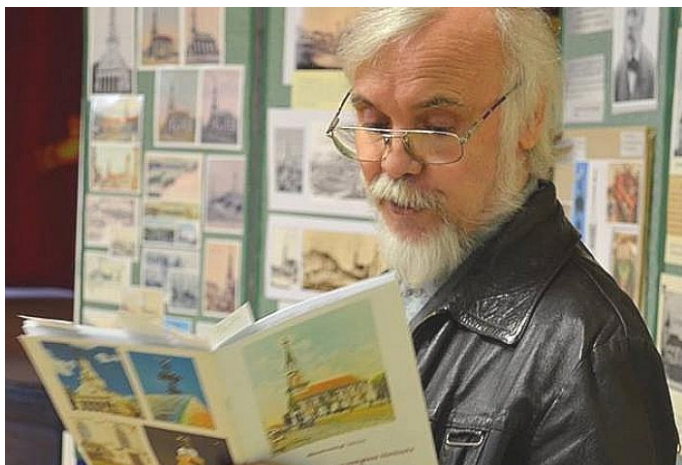
Novohrad

*Oklepávam klenbu po klenbe
zeleniansky most
cez prsty preteká mi
z lúk nesený pel'
na vodách lpl'a
duša sotva čo pípla
už musí spomínať...*

*Najväčšie moje imanie
rozjímanie
báseň – rosa na kameni
vše slnko
vše dážď
slovo proti skale vekov...*

*Aha, dobehla nás doba,
či covidom spítá
pobehlica-fl'andra Smrť
načo je nám 3D
faceboky
mátoživé monitory
sme chorí
brezy a buky
si pokojne žijú
pučia výhonkami
ako vravel tuším Camus:
„Len cez utrpenie
spoznáваме seba.“*

Ocenenie Štefana Böszörményiho

Na návrh predsedu vlády Maďarskej republiky dňa 15. marca 2021 udelili učiteľovi, miestnemu historikovi a spisovateľovi **Istvánovi Böszörményimu** štátne vyznamenanie **Zlatý kríž** za zásluhy, ako uznanie za jeho desaťročia trvajúce pedagogické, verejné a kultúrne organizačné aktivity, ktoré prispeli k zachovaniu identity Maďarov z Lučenca.

Karol Galcsík

Duo Piacere – Štvrté pránia

V neľahkej dobe pandémie a dokonca spojením česko-slovenskej dvojice (**Dagmar Vývleková** a **Pavel Kratochvíl**) vyšlo zaujímavé CD Duo Piacere v pôvodnom názve *Čtvrté přání*. Obsahuje 13 piesní a všetky naspievala Poltárčanka Dagmar Vývleková. Dve piesne sú ľudové v klavírnej úprave Pavla Kratochvíla, tri texty sú šansóny Mea Rei, ktorá súčasne robila ilustráciu na celé CD. Všetky ostatné piesne sú autorská tvorba, text aj hudba Pavla Kratochvíla.

Pavel Kratochvíl je český hudobný skladateľ, klavirista a pedagóg na JAMU v Brne, založil vlastnú hudobnú školu Hudební Ateliér. Ako sólista spolupracoval so Severočeskou filharmóniou v Tepliciach a Filharmóniou v Brne. Absolvoval koncerty v Českej republike, aj v zahraničí – Nemecko, Španielsko, Holandsko a Slovensko. Spolupracoval s violončelistom Martinom Švajdom (2 CD), jeho skladby sú súčasťou repertoáru Milana Řeřichu – svetoznámy klarinetista. Je autorom skladieb pre klavír, zobcovú flautu, klarinet, zbor, spev. Spolupracuje s hudobným vydavateľstvom eNoty.eu a švajčiarskym nakladateľstvom EDITIONS MARC REIFT.

Mgr. Dagmar Vývleková, DiS. art. pracuje v ZUŠ Poltár, vyučuje spev a hudobnú náuku a s NOS Lučenec viackrát spolupracovala.

Nadrozmerne kraslice v Novohrade

Pandemické opatrenia ani tento rok nedovoľovali tradičnú veľkonočnú oblievačku. V **Poltári** to vyriešili a atmosféru sviatkov si pripomenuli viacerými prvkami výzdoby pred kultúrnym domom. Asi najväčší záujem okoloidúcich vzbudzovali nadrozmerne veľkonočné kraslice. Bolo ich šesť a o ich vymaľovanie sa postarali pracovníci základných a materských škôl, ZUŠ a komunitného centra. Veľké farebné kraslice a vyzdobený platan obdivovali aj návštevníci Námestia republiky v **Lučenci**.

EKOTOPFILM AJ V POLTÁRI

Medzinárodný filmový festival **Ekotopfilm – Envirofilm** sa uskutočnil od 26. do 30. apríla 2021 v online priestore. Zadarmo a naživo na facebookovej stránke. Klimatické problémy, vymieranie hmyzu, problematika moderných inteligentných miest v kontraste s divokou slovenskou prírodou, do ktorej stále viac zasahuje človek. To všetko priniesol festival a záujemcovia ho mohli sledovať z domu. Filmový program tvorili zo slovenských filmov – *Mlád'atá*, *Oko medveďa*, *Motýle Slovenska*, zahraničnú tvorbu zastupovali tituly ako *Múdrosť veľrýb*, *Čokoládové srdce temnoty* a i.

Zapojených bolo 26 miest z celého Slovenska, z nášho regiónu to bolo iba mesto **Poltár**. Festival vznikol už v roku 1974 v Trnave pod názvom Festival odborných filmov. V roku 1983 sa po prvý raz uskutočnila beseda s tvorcami vybraného filmu, r. 1990 sa festival stal súťažnou prehliadkou, od r. 1993 vystupuje pod názvom Ekotopfilm. Dnes sa filmový festival Ekotopfilm – Envirofilm považuje za najväčšie eko-podujatie svojho druhu na Slovensku, zároveň je najstarším podujatím svojho druhu na svete.

Zdroj: www.ekotopfilm.sk

70.
výročie
úmrtia
Boženy
Slančíkovej
-Timravy
(27. 11. 1951)

2021

Krajom Timravy

Dve jednohubky:

• Studnička Timrava

Spisovateľka si ako dvadsaťročná zvolila pseudonym Timrava po tejto obľúbenej studničke a v osemdesiatke (1947) jej bol udelený titul národná umelkyňa ako prvej zo Slovenska. V roku 1887 prvýkrát pod menom Timrava uverejnila báseň *Ratolest'* a nedokončenú prózu *Na vrchoch* v prvom čísle rukopisného časopisu s rovnakým názvom *Ratolest'*.

„Za pseudonym som si vzala názov jednej studne v polichnianskom chotári, ktorá bola vo veľkej úcte, pretože v nej nikdy nechýbala voda.“

Tak vznikol pseudonym jej umeleckého mena. Svoje diela rada písala pod Husárovom pri studni – prameni Timrava či na neďalekej lavičke pod hruškou.

K prameňu Timrava sa chodievalo aj cez noc s veľkým sudom na voze a vracalo sa až nad ráno. Najhoršie to bolo v zime. Stávalo sa, že v predvečer Kráčuňa (Štedrého večera), keď sa všetci ľudia zásobovali vodou na Vianoce, muselo sa tak dlho čakať, že niektorí sa vracali s vodou až v neskorých nočných hodinách. Faru a školu zásobovali pitnou vodou z prameňa Timrava občania podľa poradia, poskytujúc len záprah

bez suda, o ktorý sa starala fara a škola. Poradie záprahov určoval bachter (hlásnik).

B. S. Timrava: *Ľapákovci* (úryvky)

Jar nastala. Lúče slnka otepleli; zem zohriata vydáva paru a vôňu. Povetrie klzké, sťahy hladkalo, a plné sviežosti. Tráva na lúkach tisne sa von, vrby a rakyty začínajú pučiť pri potokoch. Všetko budí sa k životu a hýbe sa k činu. Ľud chvatom berie sa do jarných prác.

Nechce ľu nik, lebo sa vyvyšuje nad všetky. Je i v obecnej službe: je babičou. Bola na kurze v Sobote zo dva mesiace a odvtedy drží sa nad ostatné povýšene, akoby bola nie zo sedliackeho, ale z panského rodu. Nič sa jej odvtedy nepáči v dome, s ničím nie je spokojná. Naučila, majstruje a chce zrútiť staré obyčaje, odjakživa u Ľapákov zakorenené. I dnes, sotvaže otvorila oči a doniesla vody, že uvarí jedla na fruštík, už si našla, za čo by im kázeň držala.

„Či by poriadni ľudia trpeli tú studňu v tom sklade bez zruba? Iba o kúštik, že som sa do nej nestrepala. Pre váš fruštík ja si ešte aj o život pridem. Keď nechcete studňu napraviť, choďte vy sami po vodu. Lebo už viem, že sa ja prvá do nej zmočím!“ Chlapi poobzerali sa jeden po druhom, koľko je v izbe z nich – ženy nevšimli si jej slov – a jej muž, Paľo, vysokej, trochu nahnutej postavy, okrúhlych, pokojných očí, ktorý veľmi rád žartoval, začo ho i žartovníkom volávajú, podotkol rozmarne: „Nezamoč sa kráľovná!“

• Matka Slančíková

alebo postava matky B. S. Timravy vo filme *Šiesta veta*. Stvárnila ju rodáčka z Lučenca, **Brigita Bobulová**, r. Máčajová. Ako herečka pôsobila v Divadle Jónáša Záborského Prešov, Štátnom divadle Košice, naposledy ako dramaturgička a režisérka v Staromestskom divadle Milénium Košice. Vytvorila vyše 100 divadelných postáv, účinkovala vo viacerých filmoch, napr. *Keby som mal pušku* (1971). Dňa 11. mája si pripomíname 5. výročie jej úmrtia v Košiciach.

Kalendárne zvyky v máji

Podľa starších predstáv sa strigy a strigóni schádzali v prvú májovú noc čarodejní na vrchoch či krížnych cestách, odkiaľ sa rozišli po chotári a ničili mladú zeleň. Strigóni pričarovali mráz na vinici, strigy zlízali zo žita rosu. V predvečer 1. mája chodili po dedine pastieri a práskali bičmi, aby vyhnali čarodejnice.

Májová rosa mala magické účinky, považovali ju za účinný liek proti bolestiam. Ľudia si ňou natierali lišaje či umývali oči. Ak v prvý májový týždeň pršalo, dážď bol predzvesťou bohatej úrody.

Pre predpoveď úrody bol dôležitejší deň **Žofie**, 15. máj. Podľa pranostiky *Žofia víno vypíja a dobré ľany dáva*, sa ešte mohlo udržať studené počasie s nočnými mrazmi. Tento deň považovali za najvhodnejší termín na siatie ľanu a konope. Niekde pridávali k ľanovému a konopnému semenu škupiny z veľkonočných vajec, inde sa rozsieval pred prácou napil silnej pálenky, aby bol ľan pevný. Po skončení práce sa kotúľali po roli, aby mali nielen veľký ľan a konope, ale aj dobré semeno na olej. V severnejších oblastiach očakávali na Žofiu prílet lastovičiek a 15. máj považovali za najvhodnejší termín na siatie fazule.

Turíce, tohto roku pripadnú na nedeľu 23. mája, boli v predkresťanskom období jedným z najvýznamnejších výročných sviatkov, združovali popri zeleni aj iné zložky. Pomenovanie Turíce súviselo s maskou tura, ktorú nosili účastníci sprievodov.

Pokračovanie na s. 11

Vo forme Rusadlné sviatky, Rusadlá prešlo označenie do južnejších oblastí stredného Slovenska, v Novohrade sa používal názov **Rusádla**.

Ťažisko turíčných zvykov sa viazalo k vode, zeleni, dobytku a obilii. Slovania uctievali rieky i vodné víly a prinášali im obety vedľa studničiek, ku prameňom ap. V dôsledku prísnych trestov obetovanie vodám zaniklo, no rôzne zvyky turíčného cyklu nadväzujú na staršie obrady. Patrí k nim predovšetkým čistenie prameňov a studničiek v chotári, v Novohrade, Honte a Gemeri aj stavanie májov.

Otváranie studničiek na Turíce – Cinobaňa

Matej Bel vo štvrtom zväzku *Notitia Hungariae novae historico geographica, Historicko-zemepisný poznatok o súvekom Uhorsku* (1742) uvádza, že v Hontianskej župe v prvý turíčný deň si mládež volí kráľa a ovenčí ho korunou, potom ho tancujúc sprevádzala po obci a konali sa zábavy.

Zdroj: E. Horváthová: *Rok vo zvykoch nášho ľudu*, 1986.

Zahrajte sa deti

Deti a pandémia? Pre niekoho radosť, pre iného starosť. Mnohým je doma už dlho a zunovali sa im počítače či mobily. Voľakedy takéto vymoženosti techniky neboli a predsa sa vedeli zabaviť. A vraj ako? Nuž veľmi jednoducho. Zozbieraný materiál Štefana Repčoka z Kokavy nad Rimavicou ponúka toho viac než dosť. No posúďte!

Výčitanky

Vlk stojí pod bukom,
rozpráva sa s holubom.
Sivá holubička,
znes mi dve vajička.

Aká fuka, fuňďaluka.
Aká fuk, fuňďa luk.
Keven káva, kevenduk!

Cupi, lupiránke,
akie máš topánke?
A jätakieňemán,
tak sã s tebou ñehrán!
Edon, dva, tri,
už si von aj ti!

Pretekanky

A tie vrabce s toho trňa,
štrnk, brnk do druhého
trňa.

Poslať má naši
k vašin,

že bi prišli vaši
k našin.
Až ñepridu vaši
k našin,
tak ñepridu naši
k vašin.

Rozprávanky

Bou ednon mních,
mau veľie kníh
a ñeveđu ñič
z ñich.

Ťäp, tãp, täpuški,
išli páni na hruški,
Potrhaľi kožuški.

Popadaľi do blata,
povešaľi na vráta,
Príde vetrík, popláta.

Detské prekáračky

Kon, kon, kominár,
kodi si sã umívau?
Včera večer
v sobotu,
Kot son ñemau
robotu!

Bou edon gajdoš,
čo gajdovau za groš.
A uon choďiu dzini,
dzini,
od ded'ini do ded'ini.

Ñeplač, ñeplač,
Kúpimo ti klepkáč
a kot budeš plakať,
bude mo ti klepkati.

Zdroj: Š. Repčok:
Tradičná kokavská
svadba, 2002

Vyhodnotenie súťaže „Poznávame nárečia našich predkov“

Súťaž „Poznávame nárečia našich predkov“, ktorú vyhlásil MO MS v Lučenci pri príležitosti 100. výročia vzniku miestneho odboru, sa chýli ku koncu. Dňa 21. februára 2021 odborná porota, spisovateľka **Hana Košková**, divadelná ochotníčka a dlhoročná kultúrna pracovníčka **Lýdia Poláková** a divadelný ochotník **Pavol Pokorádi**, posúdili kvality nahovorených textov prihlásených žiakov v kategórii 1. stupňa ZŠ, 2. stupňa ZŠ a v kategórii široká verejnosť. V kategórii stredných škôl nezaregistrovali žiadneho žiaka. Najviac zapojených súťažiacich bolo v kategórii 2. stupňa ZŠ – 15. Porota z nich ocenila **Patrika Marian Zboja**, **Erika Malatinca** a **Dianu Andílovú**. V kategórii širokej verejnosti sa predstavili dvaja skvelí prednášatelia: **Juraj Matiaš** a **Ján Peťka**. Obidvaja získali cenu Laureát súťaže „Poznávame nárečia našich predkov“.

Najviac súťažiacich sme zaznamenali zo ZŠ M. R. Štefánika v Lučenci. Je to škola, ktorá pred niekoľkými rokmi získala certifikát Škola podporujúca regionálnu výchovu a svojou účasťou v súťaži potvrdila ozajstný záujem o tradície našich predkov. Dúfame, že súťaž bude pokračovať aj v ďalších rokoch a umožní najmä našej mladšej generácii poznávať reč našich predkov, z ktorej sa vyvinul a uzákonil spisovný slovenský jazyk. Ocenení účastníci súťaže si prebrali ceny od predsedníčky MO MS v Lučenci a riaditeľky Domu MS v Lučenci práve v jubilejný deň 100. výročia vzniku MO MS v Lučenci **28. apríla 2021**.

Záverom chceme poďakovať všetkým vyučujúcim, ktorí pripravovali žiakov ako i RNDr. Pavlovi Cíferovi z MsÚ v Lučenci za pomoc pri uložení nahrávok na pevný disk.

Výbor MO MS v Lučenci

Paškrtnej sluha,
čo by iba rezance
jedol
rozpráva: Juraj Matiaš

Pozn. red.: Juraja Matiaša ako laureáta ceny prihlásilo do súťaže Novohradské osvetové stredisko Lučenec s nahrávkou rozprávky *Paškrtnej sluha*.

Božena Slančíková-Timrava napísala r. 1895 rozprávku v polichnianskom nárečí. Prostredníctvom Emy Goldpergerovej v liste z 20. 3. 1895 ju poslala českému jazykovedcovi prof. PhDr. Františkovi Pastrnekovi (1853 – 1940). On v r. 1894 – 1895 organizoval, na základe dotazníkov, výskum slovenských nárečí aj v Novohrade. Jeho zozbieraný nárečový materiál z Polichna sa nachádzal v Literárnom archíve MS v Martine.

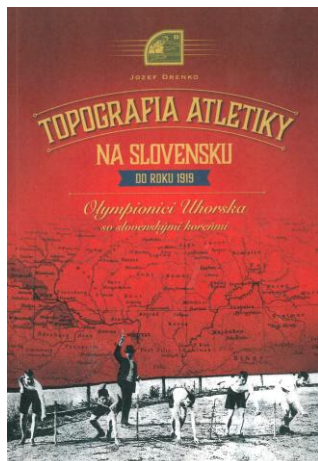
Nahrávku si môžete vypočuť na

<https://www.facebook.com/novohradskaosveta>

Dve nové publikácie

Vyšli v roku 2021 a autorom obidvoch je **PhDr. Mgr. Jozef Drenko**.

Prvú pod názvom **Skok do výšky na Slovensku do roku 1945** vydal Olympijský klub v Lučenci pre vnútornú potrebu. V troch kapitolách na 77 stranách je 50 fotografií a 11 kresieb. Monografia sa zaoberá vývojom skoku do výšky od uhorskej éry cez obdobie ČSR, Slovenského štátu, prvej Slovenskej republiky a na odtrhnutom území Slovenska pripojeného k Maďarsku (1938 – 1945). Sleduje vývoj a opis skokanských techník aj s obrázkami a kinogramom. Najlepšie výkony v skoku do výšky v Uhorsku, ČSR i v období rokov 1939 – 45. V epilógu sú uvedené spomienky autora, bývalého skokana do výšky so stručným náčrtom skokanov – rodákov z Lučenca aj olympionikov Róberta Ruffíniho (osobný rekord 234 cm), Michala Kabelku (231 cm), Mária Melová na bansko-bystrickej latke zdolala výšku 196 cm. V závere sú uvedené pramene, použitá literatúra a anglické resumé. Farebnú obálku vyhotovila a tlač zabezpečila Marta Ulická z Lučenca. Publikácia je k nahliadnutiu v Lučenci – Novohradská knižnica, Novohradské osvetové stredisko, Štátny archív a i.

Druhú **Topografia atletiky na Slovensku do roku 1919. Olympionici Uhorska so slovenskými koreňmi** vydal Slovenský atletický zväz Bratislava. Obsahuje 191 strán, 250 fotografií a dokumentov, na ktorých je vyše 500 atlétov, rozhodcov, trénerov a funkcionárov. Publikácia je k dispozícii zatiaľ iba v SAZ Bratislava, ale neskôr by sa mala objaviť aj v knižkupectvách krajských miest.

Jazyková príručka

Július LOMENČÍK – Annamária GENČIOVÁ (eds.):
Jazyk a dorozumievanie.
Martin: Matica slovenská, 2020

Publikácia odborných príspevkov, resp. článkov pracovníkov Katedry slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty UMB v Banskej Bystrici (A. Genčiová, V. Gondeková, A. Chomová, N. Kolenčíková, J. Krško, J. Lomenčík, I. Očenáš, P. Odaloš, V. Patráš, G. Rožai, A. Záborská) je tematicky zameraná na hodnotenie kultúrnosti slovenského spisovného jazyka, a to v tesnej interakcii medzi jazykom a spoločnosťou.

Každý príspevok predstavuje odborne uvažujúceho riešiteľa, ktorý zaujíma vlastné zdôvodnené stanovisko. Cieľom je nielen odpovedať, ale aj klásť otázky a viesť čitateľa k aktívnemu zamysleniu sa nad hodnotou jazyka a kultivovaného jazykového prejavu. Autori príspevkov ako teoretici a aktívni účastníci kultivovanej jazykovej praxe mienia popri nastoľovaní problémov aj kvalifikovane zasahovať do diskusií, a to nielen predstavovaním poznatkov o jazyku, ale aj samostatným uvažovaním o kľúčových problémoch komunikácie. Zároveň chcú podnecovať čitateľa aktívne vnímať súčasné neuralgické body jazyka a dorozumievania. Zjednocujúcim prvkom všetkých príspevkov je chápanie jazyka ako systému výrazových prostriedkov na uchovanie a sprostredkovanie kultúrnych hodnôt medzi generáciami.

Publikáciu je možné objednať vo Vydavateľstve Matica slovenskej, s. r. o., (+421 43) 324 04 23, e-mail: info@vydavatel.sk
Redakcia

100. výročie MO Maticy slovenskej v Lučenci

(pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Dňa 28. októbra 1928 sa uskutočnili veľkolepé oslavy **10. výročia vzniku Československej republiky**, v rámci ktorých bola z iniciatívy MO MS odhalená pamätná tabuľa na dome lekárniky Dr. Gustáva Vodú. „...na večitú pamiatku k povzbudeniu v slovenskom národnom čítaní ďalších generácií“, citujeme časť textu z pamätnej tabule. Bola zničená a opäť odhalená roku 1968 pred budovou, v ktorej sa dnes nachádza MsÚ. Ďalšia pamätná tabuľa bola odhalená na Štátnom učiteľskom ústave s menami siedmich slovenských študentov, ktorí boli zo školy vylúčení za národné povedomie (1881).

Dňa 4. júla 1929 sa konalo valné zhromaždenie MO MS, na ktorom za predsedu bol zvolený **Ivan Čičmanec**, okresný náčelník. Pod jeho vedením sa rozvíjala ďalšia bohatá matičná činnosť v spolupráci so Živenou i Slovenskou ligou.

V roku 1930 Lučenec opäť navštívil **Dr. Jozef Škultéty**, správca MS. Dňa 30. januára prednášal na tému *Slováci do roku 1867*. Dňa 25. apríla 1930 sa konalo valné zhromaždenie. Za predsedu bol opätovne zvolený **Ivan Čičmanec**. Podpredsedom sa stal riaditeľ chlapčenskej meštianskej školy **Václav Hodek**, tajomníčkou **Darina Viestová**, pokladníkom **Jozef Schwanberger** a zapisovateľom básnik **Andrej Plávka**, ktorý v tom čase bol pracovníkom inštitúcie YMCA. V MO MS pracovali profesori i žiaci učiteľského ústavu i štátneho gymnázia v samovzdelávacích krúžkoch Detvan, Petian. Pripravovali slávnostné kultúrne programy k rôznym významným výročiam udalostí i osobností a podnikali výlety do okolia (napr. i na Poľanu).

V dňoch 12. – 13. septembra 1930 navštívil Lučenec prezident ČSR **T. G. Masaryk**. Bol ubytovaný aj s dcérou u okresného náčelníka I. Čičmanca, predsedu MO MS v Lučenci. Študenti Učiteľského ústavu mu v detvianskych krojoch darovali knižku *Slovenským deťom*, s vlastnou tvorbou členov krúžku Detvan.

V septembri 1932 si matičiari v Lučenci uctili akademického maliara **Martina Benku**.

Ďalší rok 4. a 5. júna MO v spolupráci s ďalšími inštitúciami zorganizoval kongres spojený s veľkým manifestačným zhromaždením pod heslom **Za tú našu slovenčinu**.

Pokračovanie na s. 13

Manifestačný sprievod prešiel o 14. hodine z Tuhárskeho námestia Vajanského a Masarykovou ulicou k okresnému domu. Bola to manifestácia za nedotknuteľnosť štátnych hraníc, proti revízií mierových zmlúv. Potom sa odohral medzimestský zápas ŠK Slávia Lučenec – ŠK Trnava. Večer nasledovala slávnostná akadémia. Na druhý deň sa konali bohoslužby v oboch kostoloch. Po nich bol otvorený **kongres Slovenskej ligy**. Boli to najmohutnejšie slovenské národné oslavy v Lučenci.

Dňa 26. novembra 1933 sa konali matičné slávnosti v Lučenci pri príležitosti **70. výročia vzniku MS** v Martine a **80. výročia** narodenia jej správcu **Dr. Jozefa Škultétyho**. Slávnostnú reč predniesol profesor gymnázia, mestský kronikár a publicista Dr. Jozef Hudec. V kultúrnom programe vystúpil **miešaný zbor Učiteľského ústavu v Lučenci**, ktorý na klavíri sprevádzal známy hudobný skladateľ **Viliam Figuš Bystrý**.

Divadelný krúžok pri MS uviedol veľmi úspešne ďalšie hry: *Kráľ Svätopluk*, *Čaj u pána senátora* a *Lakomec*.

MO MS nezabúdala ani na spisovateľku **Elenu Maróthy-Šoltéssovú**. Na jej 80. narodeniny ju pozdravili listom. Dňa 28. februára 1934 v Lučenci založili pri MO MS **spevokol Lučenec**. Predsedom sa stal **Dr. Gustáv Voda**, bývalý predseda MO MS. Dirigentskej paličke sa ujal Ladislav Čunderlík a Milan Štarke. Dňa 24. decembra na valnom zhromaždení spevokol dostal nové meno **Ozvena**.

V novembri 1936 sa konalo valné zhromaždenie MO MS a za predsedu bol zvolený **Michal Ondruš**, prvý slovenský riaditeľ Štátneho gymnázia v Lučenci. MO MS a Slovenská liga iniciovali zbierku v prospech postavenia sochy M. R. Štefánika v Lučenci.

V ďalšom roku 3. októbra boli za prítomnosti spisovateľky **Boženy Slančíkovej-Timravy** zorganizované oslavy jej 70. narodenín.

Dňa 28. novembra 1937 sa konalo valné zhromaždenie, ktoré potvrdilo členov výboru a pripomenulo si **150. výročie** vydania **Bernolákovho jazykovedného diela „Filologicko-kritická rozprava o slovenských písmenách“**. V spolupráci s krúžkom Petian a krúžkom čistej slovenčiny zorganizovali 29. mája **študentský ples** v Opatovej, z výťažku ktorého venovali 300 Kčs na národnú obranu.

Rok 1938 bol posledným rokom práce MO MS. Po Mníchovskej „dohode“ (30. september) 8. októbra 1938 začali študenti manifestovať proti ďalšiemu územnému ohrozeniu. Dňa 17. októbra bolo v okrese vyhlásené stanné právo, poslednýkrát vyšiel Národný týždenník. Viedenská arbitráž 2. novembra rozhodla vyhovieť územným požiadavkám Maďarska

a Poľska. Dňa 10. novembra Lučenec obsadila horthyovská armáda. Po okupácii Lučenca prestal MO MS verejne pracovať. Oporou všetkých Slovákov v Lučenci sa stal lekárnik Dr. Voda, ktorý naďalej žil v Lučenci a podporoval národné zmýšľajúcich Slovákov na juhu Slovenska.

Centrom okresu sa stáva Lovinobaňa. Bývalý prvý predseda MO MS v Lučenci Dr. Juraj Janoška bol po prepustení z väzenia preložený za verejného notára do Mýtnej. Počas SNP zastával funkciu predsedu Revolučného okresného národného výboru v Lovinobani. Po čiastočnom potlačení SNP odišiel k partizánom do hôr, kde vážne ochorel. Po prechode frontu ho previezli do lučenskej nemocnice, kde 23. apríla 1945 v náručí Belky Vodovej zomrel.

Vrátili sme sa do začiatkov nášho MO MS v Lučenci. Začali sme prvým predsedom Jurajom Janoškom a ním sme aj ukončili. Juraj Janoška, aj keď nebol rodákom z Novohradu, zanechal v ňom hlbokú stopu. Minulý rok pri príležitosti 75. výročia ukončenia 2. svetovej vojny mu udelila MS Zlatú cenu MS in memoriam, ktorú prevzal jeho syn Ing. Juraj Janoška. Jeho večnú pamiatku nám na Dome MS pripomína pamätná tabuľa.

Vzdajme hold všetkým matičiarom, ktorí najmä v období vzniku ČSR i počas 2. svetovej vojny budovali národné povedomie občanov Lučenca, pestovali v nich vlastenecké citeľnie, no snažili sa budovať aj dobré vzťahy s maďarskými spoluobčanmi.

Mgr. Ľudmila Lacová, predsedníčka MO MS Lučenec

JAZYKOVÉ OKIENKO

Júliusa Lomenčíka

Máľinské nárečie

– „exkluzívny typ“ novohradských nárečí
(pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Za dlhé *y* stojí v nárečí klesavá dvojhĺaska *ei* (nikdy nie po spoluhláskach *k*, *g*, *ch*, *h*), a to v koreni slova i v pádových koncovkách mien. Zriedkavé sú prípady: *beivaŋei*, *umeivadlo*. Pri prídavných menách v 1. páde jednotného čísla, napr. *dobrei* človek – dobrý človek (v ostatných pádoch: *dobrego*, *dobremu*, *-eho*, *-on*, *-en*), *mladei* – mladý (pár), ale: *veľkí*, *suchí* (strom) a pod. V 1. páde množného čísla prídavných mien je podobný stav ako v spisovnom jazyku: *mladí ľidei* – mladí ľudia.

Pokračovanie na s. 14

Slovesá majú v koreni diftongickú (vznik dvojhlások z dlhých samohlások) podobu najpočetnejšiu: *peitať* – pýtať, *speitať* – spýtať sa atď. Oproti spisovnej dvojhláske je v slovesách všade klesavá dvojhláska *ei*: *robei* – robia, *kosei* – kosia a pod. Osobitosťou je prípona *-mov* 1. os. množ. č. (*robímo*, *iděmo*). Neurčitok má príponu *-ti* (*robiť*, *trpeť*).

Osobné zámeno *ona* má tvary: v 2. páde jednotného čísla *jéi jie*, 4. pád jednot. č. *jí*.

V skloňovaní čísloviek sú niektoré osobitné tvary. Charakteristické sú *edon*, *edná*, *dvá*, *dva*, *dve*, *dvuch*, *dvun*, *dvuma*, *trei*, *trech*, *tren*, *trema*, *štērei*, *štērech*, *štērmi*, *peiti*, *peitiin*, *peitchatd*.

Najzastaranejšou vrstvou nárečovej slovnej zásoby sú emocionálne výrazy, vyjadrujúce citové prejavy, fyzický stav a pocity človeka. Časté sú slovesá expresívneho charakteru, napr. *zabasnúť* (zavrieť niekoho), *dučať* (sediť a neprehovoriť slova). Ďalej sú to slovesá so zosilneným významom, ako *nadžgať sa* (veľa sa najesť), okrem nich slovesá so zvukomalebným základom, napr. *bágať sa* (v blate), *brblatť* (nezrozumiteľne vyslovovať). Nie sú zriedkavé prídavné mená, ktorými podávať vyjadruje svoj postoj ku skutočnosti, ako *namosúrenei*, *napaprčenei* (nahnevany). Citový prízvuk majú aj podstatné mená *brbloš*, *ozembuch*, *gebra* a i.

Emocionálno-expresívnu funkciu majú ustálené slovné spojenia s obrazným významom, ktoré sú často stálym výrazom rôznych emócií a charakteristických vzťahov k predmetu, napr. zaklínania, hanlivé výrazy a nadávky: *bodaj šiblo (uďerelo) do ťebe!*, *šlak ťa trafeu!*, *hron ťa zabeu...*, ale časté sú aj zjemňujúce zvraty: *maťi pod kalapon*, ďalej v súvislosti s neschopnosťou plynule hovoriť: *plěsti edno čez druhó*, zveličujúce: *sto stréu ti do maťera*, *krížon slame ňepreložiťi čez d'en*. O človekovi, ktorý v práci iba postáva, často počuť ironickú narážku: *žebe si sa ňepretrhou, aľe máš poriedne mozole*, *žebe si jamu ňevistáu, aňi na slanú vodu ňezarobiš*. Niekedy ide v takýchto prípadoch o priame invectívy, napr. *nahaj tak, obe ruke máš klavei!*, *choi (uďi) het, ňešmochci sa tu aspon!* atď.

Oznam!

Obchodná verejná súťaž

„Prenájom nebytových priestorov“

Banskobystrický samosprávny kraj, správca majetku

Novohradské osvetové stredisko,

J. Kármána 2, 984 01 Lučenec [vyhlasuje](#)

Obchodnú verejnú súťaž na prenájom majetku na 1 rok

Novohradské osvetové stredisko ako správca nehnuteľností v majetku Banskobystrického samosprávneho kraja, zapísaného na LV č. 9200, k.ú.

Lučenec, súpisné číslo 2,

vyhlasuje obchodnú verejnú súťaž :

od 1. 6. 2021 nebytové priestory

– 6 miestností o výmere 37m²,

nachádzajúce sa na medziposchodí budovy.

Súťaž sa začína dňom jej uverejnenia na úradnej tabuli

Novohradského osvetového strediska v Lučenci, J.

Kármána 2, 984 01 Lučenec ako aj zverejnením v tlači.

Návrh predkladá účastník prostredníctvom e-mailu na

adresu: sosikova@noslc.sk alebo na adresu:

Novohradské osvetové stredisko, J. Kármána 2,
984 01 Lučenec do 28. 5. 2021 do 16.00 hod. s uvedením
totožnosti účastníka, ceny za 1 m²/rok základné nájomné
k prislúchajúcemu bodu a výmere, účel nájmu.

Označenie v záhlaví textu alebo na obálke:

„Súťaž na prenájom“.

Vedľajšie náklady nezahrnuté do základného nájomného sú
platba za elektrickú energiu, vodné, stočné, poplatok za
smeti, vykurovanie, podiel dane z nehnuteľnosti, tieto je
účastník povinný uhrádzať na základe kalkulačného listu k
nájomnej zmluve.

Informácie na tel. čísle: 047/4513176

Vyhlasovateľ súťaže je oprávnený rokovať o uzatvorení
nájomnej zmluvy aj v prípadoch, ak z akýchkoľvek dôvodov
uchádzač, ktorého ponuka bola najvyššia, neuzavrie nájomnú
zmluvu v lehote určenej vyhlasovateľom súťaže.

Vyhlasovateľ bude písomne informovať všetkých účastníkov
súťaže o výsledku súťaže do 30. 5. 2021

Vyhlasovateľ si vyhradzuje právo odmietnuť všetky
predložené ponuky, meniť uverejnené podmienky súťaže
alebo súťaž zrušiť, predĺžiť lehotu na vyhlásenie výsledkov,
odmietnuť účastníka v prípade nezlučiteľnosti účelu nájmu
s poslaním organizácie.

V Lučenci 14. 4. 2021. *Mária Ambrušová, riaditeľka NOS*

Do prírody – tip na prechádzku a za poznaním!

V máji máte poslednú možnosť odkvitať **cesnak medvedí**
a pomaly prestávajú rásť aj **smrčkovce české**. Obidve jarné de-
likatesy majú výraznú chuť a vôňu. Pripraviť si ich môže každý
tak, ako mu vyhovuje. Tí čo ich ochutnať čerstvé nestihli, budú
mať možnosť zas iba o rok.

Netreba zúfať, príroda
to má starostlivo zariade-
né. V máji sa objavujú ďal-
šie prírodné pochúťky.

Z húb sú to **májovky** (či-
rovnica májová), je z nich
výborná praženica, poliev-
ka a omáčky. Podľa poča-
sia začínajú rásť v máji aj
ďalšie, napr. pečiariky, ku-
riatka, kozáky, hríby...

Sú aj také, ktoré môžeme nájsť celý rok, napr. uchovec bazový
a hľiva.

Lásky čas

Je to naozaj mesiac máj? Určite nie, veď milovať môžete každý mesiac, každý deň či každú sekundu, ale nie každý každého. Máj má rozhodne svoje prednosti. Všetko pučí, kvitne, rozvoníava a odhaľuje svoje vnady, je sa na čo pozerať všade okolo nás a nemyslím len v prírode.

Bozkávanie na ústa pod rozkvitnutou čerešňou má svoje čaro, avšak toto „oblizovanie“ môžete vychutnávať kdekoľvek a kedykoľvek. Na to netreba zabúdať.

KAM ZA KULTÚROU

BBSK – Novohradské osvetové stredisko

Na základe opatrení ÚVZ SR bolo **zakázané usporadúvať hromadné podujatia kultúrnej** či inej podoby. Preto sme sa opäť zamerali na virtuálny priestor. Sledujte nás na www.noslc.sk, <https://www.facebook.com/novohradskaosveta>

Umelecké slovo, divadlo

25. – 27. 5. **Hviezdoslavov Kubín 2021**, 67. ročník celoštátnej postupovej súťaže a prehliadky v umeleckom prednese poézie a prózy, v tvorbe recitačných kolektívov a divadiel poézie detí, mládeže a dospelých:

25. – 26. 5. **Obvodné kolá**, NOS Lučenec, spoločenská miestnosť.

27. 5. **Okresné kolo**, Poltár, ZŠ Slobody.

Folklór, hudba, tanec

Máj – **Vrbová píšťalka**, video s postupom výroby.

4. 5. **Stretnutie s vedúcimi detských speváckych skupín**, NOS.

14. 5. **Piga** – jarná ľudová hra detí, charakteristika, postup a pravidlá, multimediálna prezentácia v spolupráci s OZ NoMaHo.

Foto, film, výtvarná tvorba

3. – 31. 5. **Miroslava Cabanová – výber z tvorby**, výstava, NOS Lučenec – chodba č. 1, pracovné dni od 8.00 do 15.00 hod.

Edukatívne činnosti

1.5 **Máj v Novohrade** – video – prezentácia ľudového zvyku stavania mája spojená s prezentáciou aktivít folklórnych kolektívov z Novohradu a Malohontu z obdobia pred korunou.

1. 5. **Sviatok práce**, prezentácia k medzinárodnému sviatku práce a pracujúcich.

3. 5. **Deň Slnka** – prezentácia k programu pre životné prostredie UNEP.

17. 5. **Svetový deň telekomunikácií** – príspevok na upriamenie verejnej pozornosti na používanie internetu, informačných a telekomunikačných technológií.

21. 5. **Svetový deň kultúrnej rozmanitosti pre dialóg a rozvoj** – aký je význam kultúrnej rozmanitosti (kultúra, vzájomný dialóg, harmónia).

26. 5. **Život po korone** – návrat do normálu (psychické problémy a ich riešenie a kedy vyhľadať pomoc), živý prenos – webinár.

Novohradské osvetárske jednoty

31. 5. **Deň otvárania studničiek**, video príspevok o tradíciách k sviatku vstupu do letného obdobia.

Klubové podujatia

10. 5. **Píšeme na dialľku** – Literárny klub V.L.A.S. virtuálne tvorivé literárne dielne, virtuálny hosť, fb.

Dielňa ľudových remesiel DIELNIČKA:

Máj – **Prehliadka zrekonštruovaných priestorov**, ponuka nových aktivít a kurzov pre školy a verejnosť, fb.

4. 5. **Klub paličkovanej čipky PAVÚČIK** pri Dielničke, stretnutie s lektorkou Evou Kyzúrovou, NOS Lučenec – dielňa ľudových remesiel, 15.00 – 18.00 hod.

**BBSK – Novohradská knižnica
Lučenec**

4. – 31. 5. **Les** – výstava a prezentácia kníh s lesnou tematikou, podporená FPU, galéria odd. náučnej literatúry aj online (Facebook a Instagram),

5. 5. **Tvoríme vecičky z knižničnej dielničky** o 10.00 hod. – darčeky ku Dňa matiek, aj cez Facebook a Instagram.

6. 5. **Čítanie v prírode**, Mestský park o 10.00 hod.

7. 5. a 21. 5. **Čítanie na víkend** (Facebook a Instagram) ponuku e-knží.

10. 5. **Máj v poézii – Deň matiek**, okienko poézie z odd. literatúry pre deti, vysielanie o 10.00 hod. online na Facebooku a Instagrame.

3. 5. a 10. 5. Výročia osobností regiónu, bývalý riaditeľ Novohradskej knižnice (NK), **PhDr. P. Urbančok** a environmentalista **RNDr. J. Klinda**, web stránka a sociálne siete knižnice.

12. 5. a 26. 5. **Štyri ročné obdobia** – tvorivé dielničky so seniormi o 10.00 hod., kresba suchým pastelom a dekorovaný obrázok z hlíny. Projekt je podporený Fondom na podporu umenia.

13. 5. **Rozprávky nielen na dobrú noc**, vysielanie v maďarskom jazyku o 10.00 hod. na soc. sieťach NK.

14. 5. **Knihy o lese**, pásmo o novinkách z odd. náučnej literatúry na tému les a jeho ochrana, Facebook a Instagram knižnice o 10.00 hod.

17. 5. **Veselé príbehy o zvieratkách** z odd. literatúry pre deti, vypočuť a pozrieť na Facebooku a Instagrame o 10.00 hod.

18. 5. **Esencie rastlín pre zdravie človeka**, prednáška z Natur Home o 10.00 hod., podporená FPU.

19. 5. **Poviedky pre „-násťročných“** z odd. literatúry tínedžerom o 10.00 hod. cez sociálne siete.

20. 5. a 27. 5. **Čítanie deťom** o 10.00 hod.

24. 5. **Máj v poézii – o láske**, vysielanie o 10.00 hod. na Facebooku a Instagrame.

25. 5. **Listujeme v dobovej tlači**, sprostredkuje čitateľom J. Puntigán a Š. Csák v maďarskom jazyku o 10.00 hod., vypočuť a pozrieť na facebookovej a instagramovej stránke knižnice.

28. 5. **O hradoch Novohradu**, virtuálna prechádzka po hradoch pre seniorov o 10.00 hod., Projekt podporený Fondom na podporu umenia.

31. 5. **Čítajme si**, čitateľský maratón odd. literatúry pre deti o 10.00 hod. mimo priestorov knižnice.

**BBSK – Novohradské múzeum
a galéria Lučenec**

7. 5. Sprístupnenie výstavy **Tajomné brány** – výstava Jany Bialovej (jubilejná výstava).

Predstaví retrospektívny výber z doterajšej tvorby autorky, ktorú charakterizuje svojský snový svet plný surrealistických elementov, nadväzujúci na tvorbu svojho vysokoškolského profesora Dušana Kállaya. Na výstave budú prezentované diela zo zbierok NMG a zo súkromného majetku umelkyne. K retrospektívnej výstave bude vydaný dvojazyčný katalóg, v ktorom bude zachytená tvorba umelkyne aj pre budúce generácie.

15. 5. **Noc múzeí a galérií 2021** sa tento rok koná pod záštitou prezidentky SR Zuzany Čaputovej, téma: Budúcnosť múzeí a galérií: Obnova a nové vízie, o 15.00 hod.

**Mesto Lučenec
– Mestský úrad, oddelenie
školsťva, sociálnych vecí,
kultúry a športu**

3. 5. **Spomínáme na Milana Rastislava Štefánika**, výtvarná a športová súťaž, viac info na www.lucenec.sk

8. 5. Pri pamätníku v mestskom parku pripomíname **Deň víťazstva nad fašizmom**.

S ohľadom na prebiehajúce protipandemické opatrenia kladenie vencov prebehne za účasti povoleného počtu osôb s vysielaním online.

Mesto Lučenec vyhlasuje súťaž v prednese pôvodnej slovenskej prózy **TIMRAVINA STUDNICA**, viac info a propozície na www.lucenec.sk

Puškinov pamätník, súťaž v prednese ruskej poézie a prózy, súťažné videá s prihláškou zasielajte na renata.perzelova-libiakova@lucenec.sk, viac na www.lucenec.sk

Mesto Lučenec vyjadruje poďakovanie všetkým, ktorí prispeli do súťaže **Človek vo vesmíre**. Mená finalistov budú zverejnené na stránke mesta.

Mesto Lučenec umiestnilo **knižné búdky vo viacerých lokalitách** neďaleko detských ihrísk:

Nám. republiky 5 pri Divadle, v Mestskom parku, detské ihriská na Ul. Osloboditeľov, Komenského/Adyho, Rúbanisko I, II a III, ul. Novohradská (pri MŠ Partizánska), Jirásková, Opatová, priehrada Ľadovo

Cieľom je sprostredkovať dostupné knihy a časopisy každému čitateľovi zdarma. Knihy si môžu 24 hodín denne vypožičať, po prečítaní vrátiť, alebo priniesť inú literatúru zo svojej knižnice, ktorú už nepotrebnú.

Filakovo

Otvára sa hrad aj mestské múzeum!

Filakovský hrad od 1. mája opäť očakáva svojich návštevníkov! Od tohto dňa je otvorené aj Mestské vlastivedné múzeum a Novohradské turisticko-informačné centrum. Prevádzková doba ostáva rovnaká ako v bežnom období minulého roka. Mestská knižnica je znovu otvorená aj v sobotu. Upozorňujeme návštevníkov, že vo všetkých priestoroch je nutné dodržiavať aktuálne protipandemické opatrenia!

Prvá tohtoročná výstava bude inštalovaná v galérii Mestského vlastivedného múzea. Bude zameraná na vojenské vozidlá a miestne udalosti druhej svetovej vojny, ktoré budú predstavené prostredníctvom makiet miestneho modelára **Tibora Pétera**. Výstava sa sprístupní **18. mája 2021** bez vernisáže, záujemcovia si ju môžu pozrieť do 6. augusta 2021.

Utekáč

29. 5. **Odhalenie pamätnej tabule** na počesť zahynutým vojakom Kutuzovovej armády v roku 1806.